

## ויקהל ב

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, און סיוערט דארט ניט דער-מאָנט דער ענין פון כל נדיב לבו יביאה?

און אע"פ אז אין די פסוקים פונעם ציווי דארטן זיינען ג' תרומות אמור-רות, ניט נאָר די צוויי תרומות וועל-כע באים בחובה (תרומת בקע לגול-גולת שנעשו מהם האדנים) און תרומת מזבח בקע לגולגולת לקופות לקנות מהן קרבנות צבור<sup>(6)</sup>, נאָר אויך תרומת המשכן נדבת כל אחד וא' פאר די צרכי המשכן, פונדעסטוועגן — איז ביי דער תרומה אין פסוק ניט מפורש אז יעדער איינער זאל דאָס ברענגען בנדבת לבו (ווי אין פסוק דאָ), נאָר דאָס שטייט בלשון מאת כל איש אשר ידבנו לבוי תקחו את תרומתי, מ'זאל זי נע-מען<sup>(7)</sup>.

(6) פרשי תרומה שם, ב דיה תקחו. והוא מירושלמי שקלים פ"א הא.

(7) פרשי שם. וכירושלמי שם, שלא דוקא בקע לגולגולת (ראה מפרשי הירושלמי ובזית רענו ליליש עה"פ).

(8) ואדרבה, רוב הדברים המנינים בריש תרומה הם לנדבת המשכן, לא בקע לגולגולת עבור האדנים ועבור הקרבנות.

(9) ראה מדרש הגדול תרומה שם: אשר ידבנו לבו לפי שהתנדבו ישראל במלאכת המשכן ככל לבם כו.

(10) ובפרט שלמי הירושלמי שם, הכתוב, מאת כל איש אשר ידבנו לבוי קאי בתרומת השקלים (בשביל קרבנות), ופסוק שלאחיו, וזאת התרומה אשר תקחו מאתם — זו תרומת המשכן — נמצא שלא רק שלא נאמר ע"ד הבאת תרומת המשכן בנדיבות הלב, אלא שבכלל לא נאמר הלשון נדיב לבו בתרומת המשכן. וראה כלי יקר ר"ס תרומה.

א. אין פסוק וואו ס'שטייט דער ציווי ה' (וואָס משה האָט איבערגעגעבן) צו אידן: קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' — פרעגן מפרשים, אַז לכאורה איז דאָ אַ סתירה אין פסוק מרישא לסיפא: פון תחלת הלשון, קחו מאתכם תרומה לה' איז משמע אַז די תרומה זאל מען ביי זיי נעמען, והיינו אפילו בע"כ, און פון לשון כל נדיב לבו יביאה איז משמע אַז יעדער איד זאל עס ברענגען מעצמו בנדיבות לבו.

און מ'איז מבאר<sup>1</sup> אַז דער פסוק רעדט וועגן צוויי סוגי נתינה: בתחלת הכתוב, קחו מאתכם תרומה לה' רעדט זיך וועגן דער תרומה פון בקע לגולגולת וואָס אַט די תרומה איז געווען אַ חובה על כא"א און מ'האָט זיי געדארפט אויפמאָנען באַ יעדן איינעם: און דער המשך הכתוב, כל נדיב לבו יביאה רעדט וועגן דער תרומה וואָס יעדער ער בריינגט בנדבת לבו, ניט וואָרטענדיק אַז מ'זאל ביי אים מאָנען און נעמען ביי אים די תרומה.

מען דארף אָבער פאַרשטיין: דער פסוק דיין רעדט זיך שוין וועגן דעם ציווי ה' ווי משה האָט אים איבער-געגעבן צו אידן — ווי קומט עס, אַז פריער, אינעם ציווי ה' עצמו (וואָס דער אויבערשטער האָט אָנגעזאָגט צו משה'ן) בתחלת פרשת תרומה: שטייט בלויז

(1) לה, ה.

(2) כלי יקר עה"פ.

(3) כלי יקר שם. וראה גם ספורנו עה"פ.

(4) וראה גם מדרש הגדול כאן, דיה: בשתי תרומות הכתוב מדבר כו.

(5) כה, ב'ג.

כל עדת בני ישראל, און רעדנדיק צו אלע אידן (ניט נאר אז מ'זאל אויס-קלייבן גזברים אויף נעמען די תרומה) האט ער אין דעם ציווי אויסגעשטעלט ווי אזוי דער אופן התרומה דארף זיין — אויך ובעיקר ווי ס'איז בשייכות צו אידן. כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'.

ס'איז אבער נאך אלץ ניט גלאטיק: עס איז מובן בפשטות, אז ביים איבערגעבן דעם ציווי ה' אל בני ישראל האט משה ניט צוגעגעבן אינעם דיבור ה' עפעס וואס דער אויבערשטער האט אים ניט אנגעזאגט — משה האט זיכער גארניט געזאגט על דעת עצמו — איז פארוואס שטייט ניט דער פרט הנ"ל (כל נדיב לבו יביאה) בציווי ה' אל משה?

און אע"פ אז מען געפינט בכ"מ אז משה האט אנגעזאגט אידן כמה פרטים וועלכע די תורה איז ניט מפרט אין דעם ציווי וואס דער אויבערשטער האט אנגעזאגט צו משה, ו'הטעם: ויבאלד ס'איז א דבר ברור אז משה האט ניט אנגעזאגט עפעס על דעת עצמו, איז פשוט ומובן מעצמו אז קיין איינער פון די אלע פרטי הדיבורים וואס שטייען בציווי משה אל בני ישראל האט ניט גע-פעלט אין דעם אויבערשטנס אנזאג צו משה, נאר אין דער תורה שטייען ניט אלע במפורש אויך אין דעם ציווי ה' למשה

ב. לכאורה יש לומר אז דאס איז תלוי אין נאך א שינוי צווישן די פסוקים (בר"פ תרומה) ביים ציווי ה' למשה, און די פסוקים (שכפרשתנו) בציווי משה לבני:

בר"פ תרומה שטייט אז דער אויבער-שטער האט אנגעזאגט, דבר אל בני ישראל, כפרשתנו אבער שטייט, ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, וואס די הקהלה און דער דיבור, אל כל עדת בני ישראל איז געווען ניט נאר אויף צו איבערגעבן די אזהרת שבת און, לומר אז מלאכת המשכן איז ניט דוחה שבת, נאר אויך בכדי צו איבערגעבן וועגן מלאכת המשכן, און ווי ס'איז מפורש אין פסוק (ניט בלויז בתחלת הפרשה, נאר אויך באזונדער ביים אנזאג אויף מלאכת המשכן), ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל.

והחילוק ביניהם יש לומר: אין דעם לשון, דבר אל בני (און ניט ע"ד ווי אויך בר"פ קדושים וואו דער ציווי ה' איז געווען, דבר אל כל עדת בני) איז ניט מודגש אז ס'איז א ציווי לכל בני ישראל, ובפשטות דארף מען לערנען, אז דאס איז געווען דער ציווי אז די גזברים זאלן נעמען די אלע דריי תרומות מאת בני ישראל, משא"כ ווען משה האט איבערגעגעבן דעם ציווי, אל

(11) פרשי פרשתנו לה, ב.

(12) ראה ראביע, רמב"ן, אוה"ח ועוד ריש פרשתנו. וראה גם פרשי לה, ב. וראה גם לקושי ח"א 158 ע' ואילך ובהנמנן בהערה 6 שם. לעיל ע' 260.

(13) לה, ד.

(14) ובפרשי שם: מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני ששוב גופי תורה תלויין בה. וראה בהנמנן לקמן הערה 17.

(15) ראה גם לקושי חט"ז ע' 289.

(16) ראה אברבנאל (בתחלת ביאורו) — אחרי השאלות) וספורנו ר"פ תרומה.

(17) כפשטות הלשון ויקהל משה את כל עדת בני ישראל. משא"כ ברוב ציווי משה, שלא היו מתקבצים כל ישראל ורק את שנדבה רוחו אותו (אור החמה לזוהר פרשתנו קצה, א (וראה לקמן סעיף ח), וראה לקושי ח"ט ע' 325 הערה 27).

(18) נוסף על הגזברים — ראה ספורנו כאן פסוק ה.

(19) ראה רמב"ן בא, ב, יא, א. קרח טו, ח. וראה ת"א נב, ד. ס, ד. לקושי ח"ג ע' 72 ואילך. ושינ.

ציווי ה' למשה<sup>23</sup>, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם<sup>24</sup> איז געווען (נאכ'ן חטא העגל) ביום הכיפורים, און סיי אויך לויט דער דיעה<sup>25</sup> אז דער אויבער-שטער האט דעם ציווי ועשו לי מקדש געזאגט פארן חטא העגל, אבער די אידן האבן דעם ציווי געהערט פון משה רבינו (און געבראכט די נדבות המשכן) ערשט נאך יום הכיפורים<sup>26</sup>.

ווי אזוי האבן אידן מיט דעם (בנין המשכן) ארויסגעבראכט זייער חרטה גמורה אויף דעם חטא העגל — דער-מיט וואס אנשטאט דעם זהב וואס זיי האבן פריער געגעבן מיט זריות צוליבן עגל<sup>27</sup>, האבן זיי איצט געגעבן זהב<sup>28</sup> מיט נדיבות לב יתירה פארן בנין המשכן, כדי ס'זאל זיין די השראת השכינה ביי זיי — ושכנתי בתוכם (היפך פון דעם חטא העגל).

און ווי זיי האבן טאקע בפועל ארויס-געוויזן די גוואלדיקע זריות<sup>29</sup> און נדבת הלב צו מלאכת המשכן, ווי דערציילט אין די פסוקים ובארוכה במדרשי רז"ל<sup>30</sup>, ביז אז ס'איז געווען<sup>31</sup> „מרבית העם

אבער נוסף לזה, וואס הא גופא טעמא בעי אויך בכל מקום — איז גדויד נישט בדומה צו די אנדערע פאלן בכ"מ. ווארום אפילו ווען מ'זאל לערנען, אז דאס וואס די תורה דערמאנט נישט בכלל דעם ציווי ה' למשה, אדער זאגט דאס באופן כללי ובקיצור, איז דאס דערפאר ווייל די תורה פארלאזט זיך אויף די פרטי הדיבורים אין דעם ציווי פון משה לבני ישראל, און מען וועט פארשטיין אז דאס אלץ איז געווען כדיבור ה' אל משה —

בגדויד איז אבער אזוי שווער צו זאגן: דא איז דאך דער ציווי ה' מפורש ומפורט אין תורה בפרטיות ובפרטי פרטיות<sup>32</sup>, סיי כללות מלאכת המשכן, און סיי דער ציווי אויף תרומת המשכן, ואעפ"כ איז דא נישט מפורש דער פרט פון „כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'!"

ג. וי"ל דעם ביאור בזה: ענינו של המשכן איז א כפרה אויף חטא העגל, ווי רש"י זאגט<sup>33</sup> דעם טעם וואס ער ווערט אנגערופן „משכן העדות" — „עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם".

[וואס דער ענין איז לויט ביידע דיעות — סיי לויט דער דיעה<sup>34</sup> אז אויך דער

(20) ועפ"י יומתק פרש"י צו ח, יא „לא ידעת איפה נצטווה בהזאות הללו" — אף שלא נאמר בתורה כל פעם הציווי (ראה רמב"ן קרח שם) — כי בענין זה מפורש בתורה בציווי ה' בפ' תצוה (כט, א ואילך) בפרטיות סדר העשר דימי המילואים. (21) ר"פ פקודי. וראה גם פרש"י שמניי ט, כג. ועוד.

(22) תנחומא תרומה ח. פרש"י תשא לא, יח. לג, יא. וראה גם פרש"י שם ל, טז בסופו.

(\*) אלא שיש גורסין ברש"י שם „לצוותי" (ולא „לצוותי") — ראה „לקוטים" בסוף רש"י עה"ת מהדורת בערלינגער (ע' 426). וש"נ.

(23) תרומה כה, ח.

(24) זח"ב קצה, א. רמב"ן ריש פרשתנו. וראה רמב"ן ר"פ תרומה.

(25) ויש דיעה ג' (זח"ב רכד, א) דגם נדבת המשכן בפועל היתה לפני חטא העגל (וגם לדיעה זו שייך לכפרה על חטא העגל — ראה אור החמה לזוהר שם ולזוהר שבהערה הקודמת (בשם הר"ח)). וראה (בפנימיות הענינים) בנוגע ג' הדיעות — לקו"ש ח"י ע' 153 ואילך.

(26) פרש"י תשא לב, ב. שם, כד.

(27) ראה גם תנחומא שם. שמזיר פרשתנו ספמ"ח (וביפ"ת שם).

(28) וראה לעיל ע' 258-9 שזוהר הביאור בפרש"י (תשא לא, יג) „אעפ" שיהיו רדופין וזריון בזריות המלאכה שבת אל תדחה כו".

(29) ראה תנחומא פקודי יא. במדבר פ"ב, טז (ועוד) — עה"פ (פרשתנו לו, ג) „בבקר בבקר".

(30) שם, ה. ז.

בשמחה ובלב שלם<sup>33</sup> (אויף דעם חטא העגל)<sup>34</sup>, איז אויך ביי אידן געווען דער רצון, בשמחה<sup>35</sup> ובלב שלם<sup>36</sup> צו דעם אויבערשטן.

ד. דער ענין הניל, די נדיבת הלב פון אידן למלאכת המשכן, ניט ווי עס איז פארבונדן מיט דעם ציווי מלמעלה, איז נוגע ניט נאר צו דער כפרה אויף חטא העגל, נאר אויך ובעיקר צו דער עצם השראת השכינה במשכן — בתוך בני ישראל:

ס'איז מבואר בכמה מקומות<sup>37</sup>, אז כאטש די אידן ביי מתן תורה האבן גע- זעהן ענינים נעלים עד מאד — וירד ה' על הר סיני<sup>38</sup>, „אתם ראיתם גו'“ — און זיי זיינען אזוי נתעלה געווארן ביז אז פסקה זוהמת<sup>39</sup>, פונדעסטוועגן זיי- גען די אידן נאכדעם דורכגעפאלן בחטא העגל<sup>40</sup> (דלכאורה, ווי איז עס שייך?) — ווייל דער גילוי במתן תורה איז געווען מצד למעלה<sup>41</sup>, והיינו, אז דער ברור ועלי<sup>42</sup> וואס האט זיך דאן אויפגעטאן ביי אידן איז ניט געווען מצד זיי אליין, נאר מצד למעלה — דעם אויבערשטן, וכל- שון המדרש<sup>43</sup>, „העליונים ירדו לתחת- נים ואני המתחיל שנא' וירד גו'“.

להביא מדי העבודה למלאכה, און המלאכה היתה דים גו' והותר<sup>44</sup>.

און אין דעם גופא: ווען ווערט ארויס- געבראכט בפנימיות ובאמיתיות די חרטה פון די אידן און זייער רצון אז דער אויבערשטער זאל שורה זיין צווישן זיי ברצון ובלב שלם — איז דאס ניט אויף אזוי פיל אין דער תרומה פון „בקע לגולגולת“, אין וועלכע אלע אידן זיינען געווען מחוייב בשווה — ווארום אפילו ווען מ'איז מקיים אזא ציווי ה' בזריות, וואס ווייזט אויף חפץ הלב, בריינגט דאס נאך ניט ארויס באופן בולט דעם אמת'ן רצון ולב שלם, היות אז מען קען תולה זיין די זריות אין דעם חיוב המוטל עליו: דוקא אין דער תרומה<sup>45</sup> וואס האט ניט קיין חיוב ושיעור קצוב, נאר יעדער איד גיט עס מצד הרגש ונדבת לבו — אין דעם דוקא דריקט זיך אויס די חרטה גמורה, דער רצון ולב שלם אויף השראת השכינה (היפך דעם חטא העגל).

און דאס איז דער טעם וואס אין דעם ציווי ה' למשה בנוגע דער תרומה שטייט בלויז וועגן דעם פרט הלקיחה „מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו“, און ניט וועגן פרט הנתינה וההבאה מצד די אידן („כל נדיב לבו יביאה גו'“): דער ציווי ה' פאסט (בעיקר) אויף דער לקיחה (וואס דאס טוען די גזברים), משא"כ די הבאה איז כל ענינה וואס די אידן גיבן באופן אז עס הערט זיך אן (ניט דער ציווי וחובה, נאר) בלויז דער הרגש ונדבת הלב, וואס אין דעם דוקא דריקט זיך אויס, דער „כמים הפנים לפנים“<sup>46</sup> — כשם ווי „נתרצה הקב"ה לישראל

(33) לשון רש"י תשא לג, יא.  
(34) ראה בהנסמן בהערה 29. ש"ך עה"ת פירשטנו עה"פ.  
(35) ראה ד"ה וירד ה' תרמ"ג בסופו. לקו"ש חו"א ע' 10. ועוד.  
(36) יתרו יט, כ.  
(37) שם כ, כ.  
(38) שבת קמו, רע"א. וש"נ. מקומות שבהערה הבאה. ועוד.  
(39) וחזרה זוהמתן (זח"א נב, ב. כז, ב. ח"ג כגג, סע"ב) אף שלא חזרה כמו שה"י לפניו (ראה לקו"ש חכ"א ע' 151 הערה 52. וש"נ).  
(40) לקרית ראה כח, ב. ועוד — ראה בהנסמן בלקו"ש חט"ז ע' 77 הערה 22.  
(41) שמיר פ"ב, ג. תנחומא וראה טו.

(31) להעיר מכלי יקר ר"פ תרומה ובפרשתנו לה, ה ד"ה קח.  
(32) ל' הכתוב משלי כז, יט. וראה תניא פמ"ז ואילך.

שטייט, מאת כל איש אשר ידבנו לבו גו', וואס בפשטות באציט זיך דאס בלויז צו אנשים<sup>46</sup>; משא"כ בפרשתנו שטייט עס בלשון, כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה', וואס נדיב לב סתם מיינט סיי אנשים און סיי נשים.

ובפרט אז דער ציווי, כל נדיב לבו גו' איז געזאגט געווארן צו, כל עדת בני ישראל<sup>47</sup> (וואס משה האט מקהיל גע-ווען), וואס אין דעם זיינען נכלל ניט נאר אנשים נאר אויך נשים (ווי דער רמב"ן זאגט על אתר<sup>48</sup>).

און ווי מסופר אין המשך הפרשה, אז אין נדבת המשכן האבן זיך בפועל משתתף געווען (ניט נאר אנשים, נאר) אויך נשים<sup>49</sup>, ואדרכה, ויבואו האנשים על הנשים<sup>50</sup> (האנשים נטפלו להנ-שים<sup>51</sup>).

איז ניט מובן: פארוואס ווערט ניט דערמאנט פריער אין פ' תרומה אז אויך נשים זיינען נכלל אין דער תרומה (הג')?

והיינו אז וויבאלד דאס איז ניט גע-ווען דער אויפטו פון די אידן גופא (בהכנתם ועבודתם הם) — האט לאחרי זה, נאך דעם גילוי פון מתן תורה גע-קענט זיין די אפשריות פון א ירידה, ביז צום חטא העגל.

[און ע"ד ווי דאס איז בנוגע דער קדושה פון הר סיני בפשטות, אז אין דער צייט פון מ"ח, אינעם זמן ווען, ירד ה'. על הר סיני<sup>52</sup> איז אין גשם פון הר סיני נמשך געווארן אזא הויכע קדושה, ביז אז, כל הנוגע בהר מות יומת<sup>53</sup>; אבער באלד נאכדעם, במשך היובל<sup>54</sup> — דער סימן אויף, סילוק שכינה<sup>55</sup> — איז, המה יעלו בהר<sup>56</sup>, הר סיני איז ווידער געווארן א מציאות דמן הקצה אל הקצה — חול לגמרי<sup>57</sup>].

און דער אויפטו פון אידן מצד עצמם, וואס דורך דעם ווערן זיי כלים ראויים צו קבלת אור הקדושה בקביעות, האט זיך אויסגעדריקט אין דער נתינת התרומה ב, שמחה ולב שלם<sup>58</sup> — דורך אוועק-געבן זייער זהב כסף ונחושת פאר דעם משכן, ניט מצד א ציווי מלמעלה נאר מצד נדיבות הלב, איז די השראת השכינה ביי זיי געווארן אן ענין קבוע, דאס האט אויך דורכגענומען די גשמיות הגוף והעולם, אז די קדושה איז נקבע געווארן אין דעם חפצא (גשם) פון משכן וחלקיו לעולם ועד<sup>59</sup>.

ה. עפ"ז קען מען אויך מסביר זיין נאך א שינוי צווישן די צוויי פרשיות: דער לשון אין פ' תרומה, רעדנדיק וועגן דער תרומה וואס קומט בנדבה

46 ראה ריטבי"א קידושין לו, א. וראה אוה"ח ר"פ תרומה ד"ה ויקחו לי, דמדייק. אל בני ישראל — בני ולא בנות ישראל. אבל ראה שם ד"ה מאת כל איש.

47 ריש פרשתנו. וראה לקמן סעיף ח.  
48 וממקדש המדבר למדים החיוב לדורות דהכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ב. וראה כס"מ שם. וראה צפ"ע (המלוקט) לרמב"ם שם. לקרש ח"א ע' 109 הערה 7. חט"ו ע' 454).

49 לה, כב.

50 רמב"ן עה"ח. וראה גם ראבי"ע בפירושו הקצר כאן. רבינו בחיי. מדרש הגדול. אבל בפרש"י עם הנשים וסמבין עליהן. וראה ספורנו, פנים יפות. ועוד. ואכ"מ.

42 יתרו יט, יא.

43 שם, יב.

44 שם, יג ובפרש"י.

45 ראה לקרש ח"א שם (ע' 150 ואילך).

ו. והביאור בזה:

יתירה לגבי אנשים" אין דעם, וואס ביי זיי איז מער בגילוי דער ענין פון עבודה מצד המקבל.

ווי מ'זעט במוחש אז נשים דארפן ניט האבן אזויפיל זינן אויף ענינים פון אידישקייט ווי אנשים, ווארום ביי זיי, מצד טבע, לייכט די אמונה בה' (און זיי האבן יראת ה') מער ווי ביי מענער, עד כ"כ אז דאס ווירקט אויף זייער מעשה בפועל".

און ווי מ'געפינט עס ביי דער מצוה ראשונה וואס שטייט אין תורה" — פרו ורבו:

אויפן ציווי פון „פרו ורבו" איז אַנ-געזאגט געווארן נאָר דער איש, משא"כ די אשה איז ניט מצווה על פרי' ורבי". און דער טעם אויף דעם איז

— ניט ווייל דאס איז ניט קיין חלק פונעם תפקיד האשה עלי אדמות [ע"ד ווי תורה האט איר באפרייט פון מצות עשה שהזמן גרמא" (וואס איינער פון

עס איז ידוע אז איש ואשה זיינען אויך מרמז אויף די צוויי בחינות פון משפיע און מקבל. וואס דערפאר ווערן דער אויבערשטער און אידן (כנסת ישראל) צוגעגליכן צו איש ואשה", חתן וכלה.

דאס איז אויך דער ביאור אין דעם וואס תורה שנכתב ווערט אנגערופן „מוסר אב"ך און תורה שב'ע"פ — „תורת אמן"22: דער חילוק צווישן תושב"כ און תושב'ע"פ איז, וואס תושב"כ איז אינגאנצן געגעבן געווארן מלמעלה, סאיז דער גילוי פון תורה שמצד ה'משפיע: משא"כ דער גילוי פון תושב'ע"פ איז דורך אידן, וואס זיי האָרעווען אין תורה און זיינען מחדש אין תורה, אזוי אז במשך הדורות ווערט אַלץ מער און מער נתגלה פון תושב'ע"פ. און דערפאר איז מען מייחס תושב'ע"פ צו „אמן" — אשה, מקבל" — ווייל" דער גילוי פון תושב'ע"פ איז מצד דעם מקבל, אשה.

דערפון ווערן די ענינים נשתלשל ביז צו איש ואשה כפשוטו — אז אין דעם עם ישראל גופא האבן די נשים אַ מעלה

(56) ראה ע"ד החסידות — מאמרי אדה"ז תקס"ד (ע' מט ואילך), „פרשיות" ח"א (ע' נה ואילך), ד"ה יו"ט של ר"ה תרנ"ט (ובכ"מ) — בביאור ענין „בינה יתירה (ניתנה) באשה יותר מבאיש" (נדה מה, ב). וראה לקו"ש ח"א ע' 331. ועוד.

(56\*) ראה אזה"ת (יהל אור) לתהלים ע' תלב. שם נ"ך ח"ב ע' תתקנז.

(57) וזה ג"כ הטעם שלא חטאו בעגל כמו האנשים — ראה אזה"ת נ"ך שם. תשא ע' איתתקפסו. לקו"ש ח"א ע' 316 ואילך.

(58) בראשית א, כח (וכהובא בחינוך מצוה א). וראה משנה יבמות סה, ב דעת ר"י בן ברוקה. תד"ה ולא שם. נח ס, ז (ובפרש"י שם. סנהדרין נט, ריש ע"ב).

(59) ת"ק במשנה יבמות שם. וכ"ה ההלכה (רמב"ם הל' אישות פט"ז הי"ב. טושי"ע אהע"ז ס"א ס"ג).

(60) קדושין כט, א (במשנה). רמב"ם הל' ע"ז פ"ב הי"ג. טושי"ע א"ח ס"ז ס"ב.

(51) ראה פרש"י ריש שה"ש. וכל שיר השירים משל הוא לענין זה: (רמב"ם הל' תשובה ס"י סה"ג).

(52) משלי א, ח. אנהיך סכ"ס (קנא, א) בשם הזוהר. תרא פרשתנו פה, רע"ג. לקו"ש שמע"צ פה, ב (וראה הנסמך במראי מקומות לשם — בהוצאת קה"ת תשד"מ ושלמה"ז — פה, א). ועוד.

(53) אף שג"ז ניתן בסניי, כל המצות שניתנו לו למשה בסניי במירושו ניתנו (רמב"ם בריש הקדמתו לספר היד — השיעור דש"ק זה שנת תשמ"ז — ע"פ החלוקה דג' פרקים ליום). וראה לקמן הערה 90.

(54) מתושב"כ — כי ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא (ראה זח"ג רכא, א).

(55) ראה אנה"ק, תרא ולקו"ש שם. ועוד.

אלו הנשים תאמר להם בלשון רכה" (ניט ווי צו די אנשים וואס, ותגיד" לבני ישראל . . דברים הקשין כגידין) — ווייל ביי נשים איז אויך אן אמירה בלשון רכה מספיק אויף פועל'ן ביי זיי די גרייטקייט אויף קבלת התורה].

ז. און דאס איז אויך דער ביאור בענינו: די מעלה פון נדבת הנשים אויף נדבת האנשים איז בשייכות צו דער תרומה הג', וואס איז ניט קיין נדבה מיט א באשטימטן שיעור וחיוב וכו', נאר א תרומה וואס קומט פון נדיבות הלב של הנותן מצד עצמו — און אין דעם זיי נען נשים בדרגא נעלית יותר מאנשים.

און דעריבער: אין פ' תרומה, וואו דער תוכן עיקרי פון דער תרומה איז ווי דאס איז בציווי הקב"ה (כנ"ל), איז דאָרט ניט המקום להדגשה אָז אויך נשים זיי נען בכלל זה:

דוקא בפרשתנו, וואו עס רעדט זיך ווי די תרומה איז אַרויס בפועל מצד אידן (און זייער נדיבות הלב כנ"ל), דערפאר ווערט דאָ מפורש מודגש דער יתרון מעלה פון די נשים לגבי האנשים.

און די מעלת הנשים האָט זיך אויס־געדריקט (ניט נאר בנוגע כמות הנדבות, נאר) אויך בשייכות דעם סוג הנדבות ואיכות הנדבות:

(א) די נשים האָבן געבראַכט ניט בלויז זייערע טייערסטע תכשיטים, נאר זיי האָבן אין די נדבות המשכן, אַרייַנגעלייגט זייער חיות און כחות הנפש,

די ביאורים בזה איז<sup>61</sup>, אָז דאָס איז דער־פאַר וואָס זי איז משועבדת לבעלה לעשות צרכיו און איר תפקיד איז אויף צו אָנפירן בכל עניני הבית] — ס'איז דאָך אדרבה ואדרבה: דוקא אין איר איז תלוי אָז דער איש זאל קענען אויספירן זיין ציווי<sup>62</sup>. נאָכמער, דער עיקר ענין ההולדה ווערט דורכגעפירט דוקא דורך דער אשה און זי ווערט אָנגערופן עקרת הבית — נאר דער טעם הדבר איז —

ווייל היא הנותנת: ביי אָז איש פאָדערט זיך אַ ציווי אויף פירן ווייל לולא ציווי התורה וואָלט מען ניט גע־קענט פאַרלאָזן זיך אָז ער מצד תכור־נתיב וועט זיך עוסק זיין בפיר; משא"כ אָז אשה דאַרף דערויף ניט האָבן קיין ציווי — ווייל פילגדיק אָז איר שליחות עלי אדמות איז צו זיין די עקרת הבית און אויפשטעלן דורות פון אידן (און פאַרזיכערן דעם המשך און קיום פון עם ישראל), טוט זי דאס מצד עצמה.

[וואָס דאָס איז אויך איינער פון די ביאורים אין דעם וואָס אַלס הקדמה למית האָט דער אויבערשטער אָנגע־זאָגט משה<sup>63</sup>, כה תאמר לבית יעקב —

61) ראה אבודרהם שער הג' ברכת המצות ומשפטיהם (דיה כל ישראל). כל בו ריש הל' מילה (סע"ג) בשם בעל המלמד. וראה ציונים לתורה (להר"י ענגל) כלל לט (קרב לסופו).

62) להעיר מר"ן קידושין רפ"ב. שו"ת הר"ן סליב. וראה לקו"ש חיד' ע' 41 ואילך. חיד' ע' 236. חיד' ע' 138 ואילך.

63) להעיר ממחזיל חתן חות דרגא (תרא קו, א. לקו"ת שה"ש בתחילתו. ובכ"ח). וראה יבמות (סג, א): נחית דרגא נסיב איתתא.

64) מהר"ל (בס' דרשות מהר"ל — דרוש על התורה ד"ה שוב אמר כה תאמר גר). ולהעיר משנ"ד (פכ"ח, ב): למה לנשים תחלה שהן מודרות במצות.

65) יתרו יט, ג ובפרש"י (ממכילתא שם).

66) וגם עצם התרומה אינו מחוייבת בזה ורק מצד נדבת הלב (ראה ריטב"א קידושין שם). ובפרט שהנשים לא חסאו בעגל ולא היו צריכין להכפרה דהמשכן (ראה כלי יקר פרשתנו שם). — אבל ברמב"ם הל' ביהב"ח שם, והכל חייבין כר נשים כמקדש המדבר. וצ"ע. וראה לקו"ש חידא שנשמו בהערה 48.

אויף, ויקהל משה זאגט דער זוהר:  
רבי אבא פתח הקהל<sup>74</sup> את העם האני-  
שים והנשים והטף מה להלן כללא  
דכלהו ישראל אוף הכא כללא דכלהו  
ישראל ומאן אינון שתין רבוא.

וואס לכאורה איז דא נישט פארשטאנ-  
דיק: ער זאגט אז דער הקהל דא ביים  
ציור אויף די תרומות איז געווען בדומה  
ווי ס'איז געווען ביי (מצות) הקהל —  
הקהל את העם האנשים והנשים והטף,  
אז ס'איז דא געווען, כללא דכלהו  
ישראל פונקט ווי דארטן — און איז  
גלייך מסיים, ומאן אינון שתין רבוא,  
וואס דאס איז דער מספר כליון פון די  
גברים מבין עשרים שנה ומעלה<sup>75</sup>, און  
פשיטא נישט פון די נשים וטף<sup>76</sup>!

ווייל דעם ביאור בזה: דער מספר פון  
ששים רבוא שטייט ביי יצ"מ<sup>77</sup>, כשש  
מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף,  
ועד<sup>78</sup> ווערט אונטערגעשטראכן אט  
דער מספר בנוגע למית בכמה מחז"ל.  
ס'איז פשוט, אז תורה איז געגעבן גע-  
ווארן נישט כליון צו די ששים רבוא  
גברים (מבין עשרים), נאר אויך צו די

בין אז, וכל אשה חכמת לב ביד<sup>79</sup> טו  
ויביאו מטוה גי'<sup>80</sup>, און, כל הנשים אשר  
נשא לבן אותנה בחכמה טו את העזים<sup>81</sup> —  
אומנות יתירה שמעל גבי העזים  
טוין אותן<sup>82</sup>. דאס הייסט: זיי האבן  
אָוועקגעגעבן און אַריינגעלייגט זייער  
חכמה וחושם וכשרונות אין נדבת  
המשכן<sup>83</sup>.

(ב) ווי דערציילט בסיום הפרשה<sup>84</sup> איז  
נוסף אויף נחושת התנופה<sup>85</sup> האבן די  
נשים מנדב געווען די, מראות הצוב-  
אות פארן כיור וכנו, און ווי רש"י  
ברענגט אַראָפּ<sup>86</sup>, אז די, מראות הצוב-  
אות זיינען געווען די מראות וואס די  
נשי ישראל האבן גענוצט במצרים אויף  
צו אויפשטעלן, צבאות רבות במצ-  
רים<sup>87</sup> — און דוקא אויף דער נדבה  
האט דער אויבערשטער געזאגט, אלו  
חביבין עלי מן הכל<sup>88</sup>, ווייל דוקא אין  
דעם דריקט זיך אויס די מעלה פון נדבת  
הלב וואס קומט אינגאנצן מצד המקבל:  
מצד זייער אייגענעם געפיל אין הכרח  
צו אויפשטעלן צבאות ה', האבן די נשים  
זיך משתדל געווען מיט דער הילף פון  
די מראות הצובאות, בין זיי האבן דאס  
דורכגעפירט בפועל.

ה. לויט דעם ביאור — בהחילוק בין  
אנשים ונשים — קען מען אויך מסביר  
זיין א זוהר תמוה בפרשתנו:

(74) קצה, א.  
(75) וילך לא, יב.  
(76) ראה בא יב, לו. וראה לקו"ש חיים ע' 18.  
וש"נ.

(77) באור החמה לזוהר שם: דלא יליף מהתם  
אלא ס' רבוא אבל לא טף וז"ש ומאן נינהו בנדון  
דידן שתין רבוא אנשים ונשים. וצ"ע, דשתין רבוא  
הוא רק מספר האנשים כמובא בכ"מ (וראה בהגסמן  
בהערה שלפניו). והל"ל דר' אבא בא לומר שרק כל  
הגברים היו שם ולא הנשים. — אבל בכל אופן קשה  
לפירוש זה ההשוואה להקהל את העם האנשים  
והנשים והטף, כבפנים.

(78) בא שם.

(79) ראה שבת פח, א. כתובות יז, סע"א. ולהעיר  
גם מהר"ד ד"ישראל — יש ששים רבוא אותיות  
לתורה (מגלה עמוקות אופן קטן, ע"ש).

(67) פרשתנו לה, כה.

(68) שם, כו ובפרש"י.

(69) וראה לקו"ש חס"י ע' 452 ואילך.

(70) לח, ת.

(71) פרש"י שם.

(72) מתחומא פקודי ט.

(73) ראה דרור ל עה"ם שה"ש ת, ה. הובא בפרש"י

עה"ם כא.

ע"ד ווי ביי מצות הקהל, וואס איז ניט נאָר פאַר אנשים (און נשים וואָס ווערן נכלל ונגרר נאָך די אנשים), נאָר יעדער סוג קומט און איז זיך משתתף אינעם „הקהל“ אַלס אַ סוג בפ"ע — וכמודגש בחז"ל, אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף . . ליתן שכר למביאיהן;

ועד"ז ביי נדבת המשכן: וויבאלד דער מאַלט האָט זיך אָנגעהערט די מעלה פון דער עבודה און נדבת הלב ווי דאָס איז מצד המקבל, דעריבער האָבן דאָן די נשים וואָס זיך אויסגעטיילט במעלתן בפ"ע — אע"פ וואָס זיי ווערן נכלל (אויך דאָן) ב„אינון שתין רבוא“ און אַזוי איז אויך געווען כפשוטו, אַז נשים האָבן געגעבן לנדבת המשכן בפ"ע, און אויך טף האָבן געגעבן לנדבת המשכן ווי ער זאָגט אין אבות דר' נתן.

ט. פונעם ענין הנ"ל, ווי פון אַלע ענינים אין תורה, נעמט מען אַרויס אַ הוראה בעבודת כא"א:

יעדער איד האָט דעם תפקיד און די שליחות צו אויפשטעלן אַ משכן לו' ית' אין דער סביבה וואו ער געפינט זיך,

(אַלע גברים), נשים וואָס [ואדרבה: בהקדמה למית שטייט פריער, כה תאמר לבית יעקב — אלו הנשים און ערשט דערנאָך, ותגיד לבני ישראל (הזכרים): ועד"ז — דוקא ע"י דער ערבות פון „בנינו“ האָט דער אוי- בערשטער געגעבן די תורה צו אידן] — און אעפ"כ איז מען מדגיש דעם מספר פון ששים רבוא דוקא, אין וועלכן עס ווערט ניט אַריינגערעכנט נשים וואָס.

איז דאָס מובן ע"פ הנ"ל: במית איז געווען די השראת השכינה מצד למעלה, און בשעת דער גילוי קומט מצד למעלה דעמאָלט הערט זיך ניט אַן מעלת המ- קבל, נאָר מעלת המשפיע, דער מקבל איז בדרך ממילא נמשך נאָך דעם משפיע, און דערפאַר איז אַזוי אַרויס- געקומען כלפי הנשים אַז עס האָט זיך ניט אָנגעהערט זייער עילוי (אַלס „מקבל“), און דעריבער ווערן זיי ניט גערעכנט בפ"ע, זיי ווערן נכלל אין דעם מספר כללי פון ששים רבואי גברים — משפחותם: די נשים (וואָס) זיינען אַ פרט פון (וטפל צו) דעם ראש הבית — המשפחה.

בקשר לזה איז דער זוהר מבאר, אַז באַ „ויקהל“ וואָס שטייט אַלס הקדמה צו נדבת המשכן, איז געווען „כללא דכלהו ישראל“, אָבער ניט אין אַן אופן ווי ביי מית — וואו די נשים וואָס זיינען געווען נכלל אינעם כלל פון די אנשים — נאָר נשים וואָס זיי אַ חלק חשוב בפ"ע:

(83) חגיגה ג, סע"א. פרשי וילך שם.  
(84) ויש לפרש כוונת הזוהר (במה שמסיים ומדגיש „ומאן אינון שתין רבוא“) — שפרטים אלו דאנשים נשים וואָס איז ענין חדש אלא היה השתין רבוא דמית אלא שבאו באופן פרטי. משא"כ אנשים נשים וואָס שנאמר במצות הקהל ה"ז פרטי המדריגות מצד עצמן, שלכן נאמר מפורש בתושב"כ, משא"כ בנדבת המשכן שנאמר רק „ויקהל“ ולא נפרט „האנשים ונשים וואָס“ כבהקהל. — ולהעיר שאודות נדבת הטף לא מסופר כלל בתושב"כ רק בתושב"ע.  
(85) אבל להעיר מספורנו, פנים יפות וצפ"ע עה"ת פרשתנו לה, כב.  
(86) פ"א, א. וראה צפ"ע עה"ת ריש פרשתנו (ובהנמנו בהערה שלפנ"ז). ועוד.

(80) שהשיר עה"ס (שהש"א, ד) משכני גר (א).

(81) שהו שרשין וכל שרש מתחלק לששים רבוא

כ"ר (תניא פליז — מח, א).

(82) כמודגש במניני בני.

תורה) אויך מיט דער אשה עקרת הבית, און אויך צו טאן בהתלבושות ויגיעה מיטן טף אז וואס מער אידישע קינדער זאלן אריינגענומען ווערן אין חינוך הכשר ביז אין חינוך על טהרת הקודש.

און דורך דער התעסקות מיט אלע אידן וואס זיינען אויסגערעכנט אין הקהל, האנשים והנשים והטף, אין בהוספה צו דער פעולה אויף אנשים, נשים וטף עצמם, וועט יעדער פון זיי מוסיף זיין נאכמער אין דער תשובה פון די אנדערע — די נשים אויף די אנשים, און די טף אויף די אבות כמש"נ, והשיב לב אבות על בנים — על ידי בנים,

און מ'ברענגט דעם, קהל גדול ישובו הנה, בבית משיח צדקנו, וואס, יבנה מקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל, במהרה בימינו ממש.

(משיחות ש"פ ויקהל תשמ"א,

ש"פ ויק"פ תשמ"ב)

דורך מקרב זיין דארט די אידן לה ולעבודתו ית'. קען אמאל א איד זיך מאכן א חשבון: דער עיקר איז דאך צו פועל זיין, אז דער מאן, דער ראש המשפחה, זאל זיך צוציען און נתקרב ווערן צו תורה און מצות — אזוי ווי ביי מ"ת, וואו דער עיקר האט געמוזט זיין דער מספר פון ששים רבוא גברים — און די נשים וטף וועלן מיטגעצויגן ווערן בדרך ממילא:

אבער צו באמיען זיך אז מ'זאל ריידן באזונדער מיט דער אשה עקרת הבית, אז אויך זי מצד עצמה זאל נתקרב ווערן און היטן תומ"צ: ווער רעדט נאך מ'זאל זיך, אראפלאזן און פארנעמען מיטן טף — דאס (האלט ער) איז ניט לפי כבודו, ועוד — ס'איז א שאד די צייט, דער- ווייל וועט ער קענען ריידן און לערנען תורה מיט נאך אן איש, א ראש משפחה.

אויף דעם איז די הוראה ברורה פון פרשתנו ויקהל און נדבת המשכן: אויף יעדן איינעם ליגט א חוב און א זכות אז די השראת השכינה זאל בלייבן באופן קבוע, אז די גאנצע משפחה און בית זאלן ווערן א משכן לו ית', אן ארט וואו דער אויבערשטער רוט, על ידי לימוד התורה וקיום המצות.

און דאס קען דערגרייכט ווערן דוקא ווען מ'איז זיך ניט מסתפק מיט דער התעסקות מיט דעם איש וראש הבית, נאר עס דארף זיין א באזונדער התעסקות (באופן המתאים ומותר ע"פ

(87) להעיר מפרקי דר"א פמ"א.

(88) מלאכי בסופו ובפרש"י.

(89) ירמ' לא, ז.

(90) ראה רמב"ם הל' מלכים סמ"א (השיעור דעש"ק זה (שנת תשמ"ז) — ע"פ החלוקה דג"ס ליום — בו מסיימים מחזור השני דלימוד הרמב"ם, ומתחילים תיכף למחרתו — ש"פ ויקהל — מחזור השלישי).

## פקודי

ממונה (וגבאי) אויף דעם זהב כסף ונחושת (מיט דעם הילף פון די לויים).

געפינט מען א דבר פלא אין פירוש רש"י אויף דעם פסוק, וואו זיין פירוש אויפן ערשטן טייל פסוק איז לכאורה כסתירה צו זיין פירוש אויפן צווייטן טייל פסוק:

„אלה פקודי טייטשט רש"י, בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן כו', ד.ה. דער פשט פון „פקודי המשכן" איז — דער חשבון פון נדבת המשכן, ובמילא באצט זיך דאס (ניט צו פ' ויקהל, נאך) צו דעם וואס קומט ווייטער, בפרשה זו“:

אבער אויף „עבודת הלויים" איז רש"י מפרש: „פקודי המשכן וכליו היא עבודה המסורה ללויים במדבר לשאת ולהוריד ולהקים איש איש למשאו המופקד עליו כמו שאמור בפ' נשא" —

(6) ראה רלב"ג ואברבנאל כאן. ועוד. ולהעיר מעורא ח, כט ואילך.

(7) באיזה דפוסים הנפוצים נדפס „הוא", ולכאורה הוא ט"ס.

(8) ולא פ' במדבר — כי רק בפ' נשא מסופר אודות „עבודת הלויים ביד איתמר" (כי עבודת הקהלים בס"פ במדבר היא ביד אלעזר — שם ד, טז ובפרש"י שם ד"ה פקודת).

וקשיית הרמב"ם כאן, למה יזכיר פקודת איתמר ולא יזכיר פקודת אלעזר שהיא הנכבדת — י"ל שרש"י סובר כתי' הראב"ע כאן בפירושו הקצר (וכן ת"י בתוס' (הדר זקנים) כאן): ביד איתמר שהוא ממונה על רוב כלי הקדש (ולהעיר שגם לפי הרמב"ם צ"ל ש.אמר פקודת איתמר על הרוב) — לי סור הארוך כאן. וראה לי הרמב"ם.

כמה זהב יש בו לא ספר שנתנו משה להם במנין ובמשקל ולכן לא הוזכר כאן פקודת אלעזר. וראה הערה 9. ואכ"מ.

(\*) וצ"ע בס' הואיל משה (באר הטיב) — לבעהמ"ס משה משה — על פרש"י כאן.

א. אין דעם פירוש הפסוקי „אלה פקודי המשכן גו' אשר פוקד על פי משה עבודת הלויים ביד איתמר גו' איז פא-ראן א פלוגתא אין מפרשים:

(א) איין פירוש איז, אז „אלה פקודי המשכן" באצט זיך אויף דער מעשה המשכן וואס שטייט אין דער פריער-דיקער סדרה (אין פ' ויקהל), וואו עס ווערט דערציילט בפרטיות וועגן עשיית המשכן וכליו. און לפי' איז דער טייטש פון „פקודי (המשכן גו' עבודת הלויים גו')", פון ל' מינוי ותפקיד, אז דער משכן וכליו זיינען די „פקודי עבודת הלויים שפקדם משה ביד איתמר" (און ווי דערציילט אין חומש במדבר, אז די לויים זיינען נתמנה געווארן אויף צו טראגן דעם משכן וכליו).

(ב) „אלה פקודי המשכן גו' מיינט דעם חשבון פונעם זהב כסף ונחושת פון נדבת המשכן וואס ווערט (ווייטער) אויסגערעכנט אין אונזער סדרה. ולפי' איז „פקודי" מל' מנין וחשבון — און דער פירוש פון „עבודת הלויים ביד איתמר" איז, אז איתמר איז געווען דער

(1) ריש פרשתנו.

(2) ב' הדיעות הובאו ברמב"ם, כלי יקר ועוד כאן.  
(3) ל' הרמב"ם כאן. וראה ראב"ע כאן. ולקמן בפנים מפרש.

(4) במדבר א, נ"גא, ג, כהיכו. לא. לויל. ד, ד (ובפרש"י). שם, טו ואילך. נשא ד, כד ואילך. שם, לא ואילך.

(5) ראה תנחומא פרשתנו ה. שמור פניא, א"ב. מפרשים שבהערה הבאה. ועוד.

(\*) אבל ברמב"ם מפרש ש.הכל נתן משה במספר במשקל ביד איתמר. היינו מפני שמכסף פקודי העדה ונחושת התנופה נעשו חלקי וכלי המשכן השייכים לפקודת איתמר (משא"כ פקודת אלעזר שנעשה מזהב — מכיון שלא ידעו „צפוי כל כלי